

QARAQALPAQ TILI HÁM ÁDEBIYAT

1. Biybigúl apa aqlıqlarınan únli dawıssızdan baslanatuǵın naqıl-maqallardan bir misal keltiriwin soradı. Aqlıqları tómendegishe juwaplar ayttı:

Elmurat: *Basshsız úy – bassız gewde.*

Amanlıq: *Miyet túbi – ráhát.*

Begzada: *Kópke juwrıǵan, azdan bos qalar.*

Nurgúl: *Jigit elinde, gúl jerinde jaqsı.*

Qaysı aqlıǵı qoyılǵan **shártke tuwrı kelmeytuǵın misal** tapqan?

- A) Amanlıq B) Begzada C) Elmurat
D) Nurgúl

2. Gúlzarǵa 1) *gúmis qıs*, 2) *jamǵırlı báhár*, 3) *jaynaǵan jaz*, 4) *altın gúz* sóz

dizbeklerin jazıw hám sózler aralıǵındaǵı keyingi sestini ózinen aldınǵı seske tásir etiw qubılısı ushırasatuǵın sózdiń astın sızıw tapsırıldı.

Ol qaysı sandaǵı sózdiń astın sızsa, durıs boladı?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 1

3. Úzindini oquń.

Bári biregey, bilekleri juwan, júnles baltırlı, kúshli jigitler. Gúndeni ózleri súyrese de bir bále qılıp, mınaw qara qaptaǵı biyday tuqımdı ornına shashwǵa imkaniyat tabadı.

Astı sızılǵan, gónergen sóz arqalı bildirilgen nársege qatnaslı wazıypanı búgingi kúnde tiykarınan qaysı transport atqarmaqta?

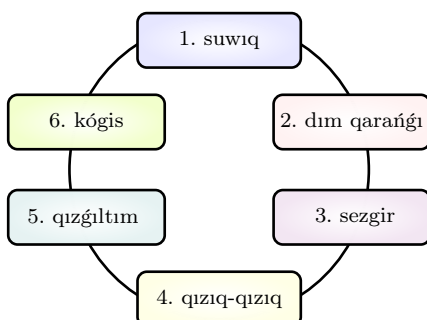
- A) arba B) ekskavator C) traktor
D) kombayn

4. Gáptegi kóp noqattıń ornına qaysı sóz shaqabın jasawshı qosımta qoyılıwı kerek?

Jas (1)ilim... eski qoljazba tekstlerin oqıp, (2)ózin... bir nárselerdi qúbirlenip otır.

- A) 1-kelbetlik; 2-feyil B) 1-kelbetlik; 2-atlıq
C) 1-atlıq; 2-ráwish D) 1-ráwish; 2-atlıq

5. Sızılmadan salıstırıw dáreje kelbetliklerdi anıqlań.

- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 5, 6 D) 4, 5

6. Tómendegi misalda ataw sepligindegi almasıq qaysı sóz shaqabı ornına qollanılǵan?

*Turmamız taza bolǵan soń endi,
Kiyimler de kóshken jańasha túrge...
Aytsam sen tuwralı esitkenimdi,
Babalardıń bas kiyimi shógirme.*

- A) Ráwish B) Athıq C) Sanlıq
D) Kelbetlik

7. Birikken qospa atlıq qatnasqan gápte waqıt ráwishiniń qollanılǵanlıǵın anıqlań.

A) *Maman biyge dárriw aytıń, házir bolıp tursın, birazdan jolǵa shıǵamız, jigitler.*

B) *Atqulaqtay jasıl ósimlikler de bar eken bunda, burın hesh kórmegenmen.*

C) *Kitapxanadan keshe úkeme arnap alǵan kitaplarım júdá qızıqlı edi.*

D) *Ájem gúmisten islengen bilezigin taslamastan udayı taǵıp júretuǵın edi.*

8. Juwaplarda berilgen qaysı gáp quramındaǵı kóp noqattıń ornına qarsılas dáneker qoyıladı?

A) *Mallarǵa suw berdim, ... ot salıwdı esimmen shıǵarıppan.*

B) *Jumısshılarǵa awqattı men alıp baraman, ... olardan birewi kelip alıp ketedi.*

C) *... jawın burshaqqa aylanadı, ... qar epelekleydi.*

D) *Keme uzaqlaydı, ... kishkene Tursınbay izinen qol bilǵap juwıradı.*

9. Boljaw, shamalaw, gúman etiw mánilerin bildiretuǵın modal sóz qaysı gápte qollanılǵan?

A) *Onı jolda ushıratpaǵan, bálkim, jáne aylanıp kiyatır.*

B) *Jaqsı, men de tústen keyin sizlerge kómeklesemen.*

C) *Haqıyqattan da, bul is bizge qıymshılıq tuwdırdı.*

D) *Demek, sizlerge hámmesi túsiniikli boldı, balalar?!*

10. Úylesiw usılında baylanısqan sóz dizbegin anıqlań.

A) *biz almaqshımız*

B) *qayınlardıń japıraqları*

C) *mennen de uzın*

D) *shubatılǵan oylar*

11. Tómede berilgen gáptiń sintaksislik qurılımnı shártli belgilerde durıs anıqlań.

Jamǵır silpiley basladı, bizler panaǵa qaray juwırdıq.

- A) — == , — --- == .
 B) --- — == , — --- == .
 C) --- --- == , — --- == .
 D) — --- == , — == .

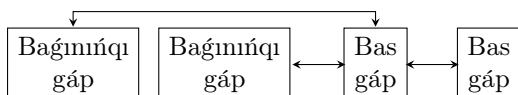
12. Is-háreketiń belgili bir waqıtqa qatnash ekenligi kórsetilgen ataw gápti anıqlań.

- A) Quyash taw artına bas qoyǵan shaq.
 B) Quyash penen birge oyanatuǵım adam.
 C) Aqdáryanıń eki boyı sıǵasqan elat.
 D) Kúni erteń barıp xabar almaqshıman.

13. Juwaplarda berilgen qaysı gáp qospa gáp bola almaydı?

- A) Gúlayım sóyledi, biraq ol tınlamadı.
 B) Báhar keldi, gúl ashıldı.
 C) Sáwir smalı – jannıń ráhátı.
 D) Aqıllı asar, aqılsız sasar.

14. Arnawlı sızılmada kórsetilgendeı sintaksislik qurılımǵa iye gápti anıqlań.

- A) Kóp ótpey kúshli samal esip, aspandaǵı qara bultlardı túk qaldırmaq aydap ketti, silpilegen jawın tındı, quyash jarqırıp nur shasha basladı.
 B) Joldan tawıp alınǵan nárse iyisine qaytarılmasa, onı tapqan adam jasırıp qalsa, bul – adamgershilikten emes, bul – nápsiqaqlıqtıń belgisi.
 C) Bul terek miywe túyemen degen she, sen de úlken jigít bolıp qalasań, barlıq jumıs qolınan keletuǵım boladı, bizler seniń iygiliikli isleriń menen maqtanıp júremiz.
 D) Tınıshlıqtıń bash deregi – tatıwlıqta, qay jerde adamlar bir-birin túsınisse, maqsetler iygiliikli islerge baǵdarlansa, sol jerde awız birlik boladı.

15. Bayanlawısh baǵınıqılı qospa gápti anıqlań.

- A) Qaysı úy tatıwlıqta paraxat ómir keshirse, sol úy baxıtlı.
 B) Kimde-kim nábetshe bolsa, ol tazalıq jumıslarına juwap beredi.
 C) Zaldıń saltanatı hám keńligi sonsha, men bunnı haqıyqatlıq ekenine isenbey qaldım.
 D) Kim kitap penen doslasıwdı qálese, kitap onı aqıllı etedi.

16. Tómedegi dialogta túsirilgen irkilis belgilerin izbe-iz durıs anıqlań.

Súyinshi Tolǵanay apa! Jorabek atamnıń kelini bosandı.
 – Qoy-á Qashan bosandı?

- A) (–) (–) (.)
 B) (,) (–) (!)
 C) (–) (,) (!)
 D) (–) (,) (.)

17. Tómedegi úzindiniń birinshi qatarında juwaplarda berilgen leksikalıq kórkemlew qurallarınan qaysı biri qollanılǵan?

Oyanǵan sahradur onıń ján-jáǵı,
 Ortada ırǵalǵan miywalı baǵı,
 “Watan” degen ullı uǵım soqpaǵı,
 Meniń ushın usı jerden baslanar.
 (I. Yusupov)

- A) metafora B) sinekdoxa C) janlandırw
 D) metonimiya

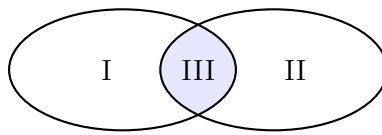
18. “Miyet penen tabılǵan aqsha” erteginde ákeniń maqseti ne edi?

- A) Adamlardı mázi sinaw maqsetinde.
 B) Balanı jalqawlıqtan qutqarw.
 C) Balasınıń kóp pul tabıwın qáleydi.
 D) Diyqanslılıq sırların tereń úyretiw.

19. “Sháryar” dástanınan alınǵan shuwmaqtı oquń. Bul jaǵday tiykarınan neniń nátiyjesi?

Qayırqom bolıp sum mama,
 Basın súyep turadı.
 Sol máhálde Gúshara,
 Óz qáddine keledi.
 Kózin ashıp qarasa,
 Eki birdey snısqan,
 Bálelerdi kóredi.

- A) kúnshillik B) paraxorlıq C) óshpenlilik
 D) haqıyqatlıq

20. Rabǵuziy tárepinen dóretilgen qaysı obrazǵa “Kózi toymaǵannıń ózi toymas” degen sıpatlamanı bergen durıs boladı?
 A) Nux B) Muwsa C) Shamit
 D) Qarınbay
21. Omar Hayyamnıń:
*Keshegi kúnińdi yadıńa salma,
 Aldımda ne bar dep jılayman bolma,
 Jasıq qaytıp kelmese, qayǵırǵandı qoy,
 Quwnaq bol, ómirińdi qulatıp alma,* – degen qatarlarman juwaplarda kórsetilgen qaysı mazmun ańlasıladı?
 A) filosofiyalıq B) satiralıq C) táriyiplik
 D) ironiyalıq
22. Soppashı Sıpıra jırawdıń:
*Edildiń qara suwları,
 Kópir salmay say bolmas,
 Qara nar kelmey xalqına,
 Qaralı kewlim jay bolmas,* – degen qatarlarında astı sızılǵan sóz arqalı ne názerde tutılǵan?
 A) Shóllerde adasıp júrgen batır.
 B) Óziniń tuwra mánisinde qollanılǵan.
 C) Báhar máwsiminiń keliwi.
 D) Eldiń ádalatlı xanı.
23. Tórende berilgen úzindini oquń.
*Ózińnen páske júz salma,
 Namáhremlerge kóz salma.
 Kisi yarına, sóz salma,
 Óz yarınan qaladursañ.
 (Berdaq “Qashan ráhátlanadursañ”)*
 Bul qatarlarǵa shayır qanday máni júklegen?
 A) Táriyip B) Didaktikalıq
 C) Allegoriyalıq D) Yumorlıq
24. Jańabay shayırdıń “Aqsúngúl”, “Ayjamal”, “Arzıgúl” qosıqlarınıń mazmunlıq jaqtan uqsashlıǵı nede?
 A) Yumor-satiralıq usılda jazılǵan.
 B) Didaktikalıq mazmunda jazılǵan.
 C) Tımsal janrında jazılǵan.
 D) Táriyip mazmunında jazılǵan.
25. T. Qayıpbergenovtıń “Muǵallıme raxmet” povestinde Dúysen molla menen Seralımnıń junayatı qaysı ayǵaqılı zat arqalı áshkara etiledi?
 A) iyt B) hálekke qawın C) nan
 D) qol sharshı
26. Rasul Gamzatovtıń “Balalıqtaǵı umıtılmas waqıya” shıǵarmasında bala eń sońında qanday sheshimge keldi?
 A) Adamlardı jaqsı kóriw
 B) Ótirik sóylemew
 C) Asıq oynamaw
 D) Suwǵa shomılmaw
27. Eyler-Venn diagramması tiykarında maǵlıwmatlardı sáykeslestiriń.
 "Dala ármanları" "Aktrisanıń ıǵbalı"

 a) Pák hám bir-birin súygen ashıqlardıń táǵdiri avtor tárepinen sheberlik penen súwretlengen.
 b) Ústirtti baǵındırıwshı adamlardıń qaharmanlıq miynetini jırlanadı.
 c) Shıǵarmada baslı qaharman sıpatında tariyxıy tulǵa Ayımxań Shamuratovannıń obrazı jaratılǵan.
 d) Xalıq iygiliǵı ushın tınbay izlengen, tábiyatqa ashıq bolǵan Mariyanıń taǵdiri oqıwshınıń sezimine kúshli tásir etedi.
 e) Baslı qaharman dárejesindeǵı hayal-qızlar obrazı ushırasadı.
 A) I-a, c; II-b, d; III-e B) I-e; II-b, c, d; III-a
 C) I-b, c, d; II-e; III-a D) I-b, d; II-a, c; III-e
28. Qaysı jazıwshı kinoscenarist jazıwshı sıpatında “Tank”, “Urı” shıǵarmaları menen de keń jurtsılıqqa tanıldı?
 A) O.Ábdiraxmanov B) S. Jumaǵulov
 C) K. Raxmanov D) M. Nızanov
29. I. Yusupovtıń “Poshsha torǵayǵa” qosıǵında lirikalıq qaharman qosqa múrájat etiw arqalı qanday sezimlerin kórkem bayan etedi?
 A) Qayıp-saqawatlı bolıw
 B) Tuwılǵan jer ishqısı
 C) Qızǵa bolǵan muhabbat
 D) Qosıqshılardı maqtaw

30. Berilgen tapsırmalardı teksttegi tiyisli mısallar menen sáykeslestiriw arqalı orınladı.

Tapsırmalar	Tekst
<p>1. Qaysı gápte stillik jaqtan nadurıs qollanılğan almasıq sóz ushırasadı?</p> <p>2. <i>Hár murnında batpan samal bolw</i> turaqlı sóz dizbeginiń mánisin beriwshi sóz qollanılğan gápti ańqladı.</p> <p>3. Qaysı gápte feyildiń bolımsız formasında qollanılğan sóz stillik talapqa sáykes bolımlıq mánisin bildirip tur?</p>	<p>(a) – Awılda sharwashılıq ferması shólkemlestirilgende, Dawılbay baslıq bolıp saylandı. (b) Qarapayım, aq kókirek, til algısh bala edi, keyin ala menmensip, ne boların bilmey ketti. (c) Pútkil xalıq, gúllán hámme “al-ha Dawılbay” degenge ózinen ketti me, bilmeymen. (d) Onı kim tanımaydı, kim bilmeydi, sen de qatırasañ-aw?! (e) Haw, óziń qay balasań?</p> <p>(f) – Jurnalistpen ağa, ol kisi haqqında esittiriw tayarlaym dep júz edim.</p>

A) 1-a; 2-e; 3-d B) 1-e; 2-c; 3-f C) 1-f; 2-a; 3-b D) 1-c; 2-b; 3-d